

ЕВОЛЮЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В ОБСЄ

КОНВЕРСЬКИЙ Євген Анатолійович – аспірант Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

<https://orcid.org/0009-0005-0511-7632>

УДК 341.2

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2026.1.38>

Метою статті є вивчення правозахисної природи ОБСЄ та відповідних механізмів забезпечення захисту прав і свобод людини, визначення їх ефективності в сучасних умовах. Звернуто увагу на еволюцію засад організації та функціонування ОБСЄ з часів Заключного акту НБСЄ (Helsinki Final Act, 1975) і до сьогоднішнього, динаміку міжнародної правотворчого процесу в рамках ОБСЄ, роль і значення окремих її органів. Насамперед, підкреслено унікальну розгалужену організаційну структуру, що включає: органи проведення переговорів і прийняття рішень, оперативні структури й інституції, органи, пов'язані з діяльністю ОБСЄ. З огляду на предмет дослідження акцентовано на специфіці Бюро з демократичних інститутів і прав людини (БДІПЛ), Верховного комісара у справах національних меншин (ВКНМ) та ін., що сприяють вирішенню актуальних проблем регламентації, дотримання, захисту, охорони і відновлення прав і свобод людини.

З-поміж актуальних і дієвих напрямів роботи цієї структури можна виокремити: забезпечення свобод релігії, зібрань та асоціацій; запобігання катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання; гендерної рівності й недискримінації, розширення участі жінок і молоді в політиці й виборчих процесах, у секторі безпеки та оборони; інтеграцію мігрантів, модернізацію місій зі спостереження за виборами, дотримання прав на свободу пересування, вільного вибору місця проживання, заохочення поваги різноманіт-

тя і взаєморозуміння викладачам, у розумінні та захисті прав людини, заохоченні суспільств, заснованих на повазі прав людини; зміцнення гарантій справедливого судового розгляду, підтримка законодавчих і судових реформ, розвитку стійких правничих професій тощо.

Відзначено, що закономірним і невідкладним є суттєве реформування нормативно-правової та інституційної основ цієї міжнародної організації, її форм і методів роботи, інституту відповідальності ОБСЄ, її держав-учасниць, особливо у напрямі зміцнення демократії, міжнародного миру і безпеки, системи забезпечення прав і свобод людини, а також постконфліктного врегулювання і післявоєнного відновлення.

Ключові слова: права людини, ОБСЄ, міжнародна організація, інституційний механізм, Бюро з демократичних інститутів і прав людини, міжнародно-правові стандарти, захист, забезпечення, безпека, свобода, мир, співпраця, людський вимір

Вступ

Забезпечення прав і свобод людини належить до пріоритетних завдань і функцій значної кількості міжнародних організацій універсального і регіонального масштабів, а саме ООН та її спеціалізованих інституцій, Ради Європи, Організації американських держав, Ліги арабських держав, Асоціації держав Південно-Східної Азії, Організації Африканської Єдності, а також Європейського Союзу. Фактично завдяки активізації

форм і способів міжнародної співпраці спостерігається динаміка та еволюція системи міжнародних правозахисних стандартів, її функціонування, причому беззаперечно визнається найбільш ефективною і розвинутою саме європейська система захисту прав людини. Її складовими є механізми захисту прав людини в Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) – найбільшій міжнародній регіональній організації, у рамках якої створена загальноєвропейська система колективної безпеки. Тобто, на відміну від інших регіональних міжнародних організацій, зокрема, таких як Рада Європи, ОБСЄ притаманна багатофункціональна природа, у т.ч. її діяльність концентрується у таких основних напрямках: безпека, співробітництво у галузі економіки, науки, технологій та довкілля, а також в гуманітарній та інших сферах (права людини, інформація, культура, освіта). Це підтверджує Гельсінкський Заключний акт ОБСЄ 1975 року [1-2] та інші акти Організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Специфіка створення і діяльності ОБСЄ розкривається у публікаціях з права міжнародних організацій, правозахисної тематики широкого кола дослідників юристів-міжнародників, з публічного управління та адміністрування, учених-конституціоналістів та ін. Насамперед, слід згадати наукові праці Е. Бредні, В. Буткевича, Н. Камінської, С. Карвацької, В. Мицика, А. Войціховського, Т. Сироїд, О. Скрипнюка, С. Вульфа, М. Дженіса, Я. Жукорської, Р. Кей, Л. Наливайко, К. Савчука, П. Рабіновича, І. Проценко, Х. Хейнтце, В. Шамраєва, О. Шпакович та ін. Водночас слід зауважити, що більшість зі згаданих авторів у своїх працях розкривають окремі аспекти діяльності ОБСЄ або актуальні напрями діяльності міжнародних організацій стосовно захисту прав і свобод людини.

Метою статті є вивчення правозахисної природи ОБСЄ та відповідних механізмів забезпечення захисту прав і свобод людини, визначення їх ефективності в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу

ОБСЄ (англ. *Organization for Security and Cooperation in Europe, OSCE*) можна визначити як найбільшу регіональну міжнародну міжурядову організацію зі зміцнення безпеки і забезпечення стабільності в Європі, становить основу загальноєвропейської системи колективної безпеки. Це результат якісно нового сприйняття європейської архітектури безпеки і значення Європи для глобальної безпеки. У згаданому Заключному акті (Helsinki Final Act, 1975), з-поміж іншого, підтверджувалася воля народу жити в умовах свободи, миру і безпеки, держави-учасниці заявили про намір керуватися у взаємних відносинах такими принципами: суверенна рівність, повага до прав людини, властивих суверенітету; незастосування сили або загрози силою; непорушність кордонів; територіальна цілісність держав; мирне врегулювання суперечок; невтручання у внутрішні справи; повага до прав і основних свобод людини, включаючи свободу думки, совісті, релігії і переконань; рівноправність і право народів розпоряджатися своєю долею; співробітництво між державами; сумлінне виконання зобов'язань за міжнародним правом. [3-6]

Як відомо, у підсумковому документі Гельсінської наради держави окреслили засади концепції всеосяжної безпеки, в основі якої закладено три виміри безпеки ОБСЄ: військово-політичний, економіко-екологічний і людський або гуманітарний вимір. Вони прямо кореспондують прийнятим державами-учасницями зобов'язанням у рамках ОБСЄ забезпечувати верховенство права, повну повагу прав і основних свобод людини, сприяти зміцненню принципів демократії і відповідно до цього створювати, зміцнювати і захищати демократичні інститути, а також сприяти толерантності в регіоні ОБСЄ.

Такі виміри, цілі й завдання Організації зумовили її організаційно-управлінську структуру, загалом інституційний механізм організації та функціонування. Виокремлюють унікальну розгалужену організаційну структуру, причому всі її органи та інституції можна поділити на декілька груп:

1) органи проведення переговорів і прийняття рішень (Зустрічі найвищого рівня, Рада міністрів, Постійна рада, Форум співробітництва у сфері безпеки (ФСБ), Альянс проти торгівлі людьми);

2) оперативні структури й інституції (Діючий голова ОБСЄ, Секретаріат, Генеральний секретар ОБСЄ, Парламентська Асамблея ОБСЄ, Бюро з демократичних інститутів і прав людини (БДІПЛ), Верховний комісар у справах національних меншин (ВКНМ), Представник ОБСЄ з питань свободи ЗМІ, Спеціальний представник і координатор з боротьби з торгівлею людьми і його Бюро, Спеціальні представники з питань молоді та безпеки);

3) органи, пов'язані з діяльністю ОБСЄ (Суд з примирення та арбітражу, Спільна консультативна група, Консультативна комісія з відкритого неба). [2-5]

Кожен з елементів зазначеної структури відзначається функціональною специфікою, врахуванням і сприянням вирішенню актуальних проблем регламентації, дотримання, захисту, охорони і відновлення прав і свобод людини. Їх модернізації сприяли систематичне проведення форумів, нарад, зустрічей, конференцій, за результатами яких було прийнято низку підсумкових документів, розроблені процедури міжнародної співпраці, активізувалась певною мірою правозахисна діяльність. Наприклад, Підсумковий документ Віденської зустрічі 1989 р. підтверджує, що співробітництво в гуманітарній сфері – це важливий фактор для зміцнення їх відносин; тут розширено перелік прав і свобод людини шляхом його доповнення правом на свободу пересування і місця проживання в межах кордонів своєї держави; права залишати будь-яку країну, у т.ч. свою і повертатися до них; права осіб, які утримуються під вартою або в ув'язненні; заборони катувань. Значна увага тут приділена релігійним свободам: закріплено право релігійних об'єднань засновувати і вільно підтримувати доступні місця богослужінь або зібрань; право кожного давати і отримувати релігійну освіту мовою на свій вибір індивідуально або спільно з іншими. Також державами-учасницями ОБСЄ розроблено процедури співробітництва («Віденський

механізм»), включаючи обмін інформацією, відповіді на запити інших держав-учасниць ОБСЄ, двосторонні зустрічі держав-учасниць з метою вивчення та вирішення конкретних випадків порушення прав людини тощо. [8]

У свою чергу, Документом Копенгагенської наради Конференції з людського виміру ОБСЄ 1990 р. закріплено, повна повага до прав людини і основних свобод є необхідною умовою для забезпечення прогресу в справі створення стабільної обстановки міцного миру, безпеки, справедливості і співпраці. Тут регламентовано право організувати мирні збори і демонстрації; право мирно користуватися своєю власністю індивідуально або спільно з іншими; право національних меншин на свободу виражати, зберігати і розвивати свою етнічну, культурну, мовну чи релігійну самобутність, підтримувати і розвивати свою культуру в усіх її аспектах, не зазнаючи будь-яких спроб асиміляції всупереч своїй волі, що передбачає право вільно користуватися рідною мовою в особистому і суспільному житті, право створювати і підтримувати свої власні інститути, просвітницькі організації або асоціації, право сповідувати свою релігію. [9]

Ще раніше в Гельсінському Заключному акті держави-учасниці задекларували намір гарантувати фактичну реалізацію прав і свобод людини, забезпечення більш вільного пересування і контактів на індивідуальній і колективній, офіційній і неофіційній основі між людьми, установами та організаціями держав-учасників і сприяння вирішення питань гуманітарного характеру, що виникають в цій галузі. Значну увагу як у нормативно-правовій, так і практичній правозастосовній площинах, було приділено заохоченню співробітництва в галузі інформації і обмін інформацією з іншими країнами і поліпшення умов, в яких журналісти з однієї держави-учасниці здійснюють свою професійну діяльність у інших державах-учасницях. [1, 6-7] Так само варто відзначити пріоритети співпраці в освітній, науковій і культурній сферах.

З-поміж згаданих інституцій розгалуженої організаційної структури ОБСЄ вбачаємо доцільним зупинитись на Бюро з

демократичних інститутів і прав людини (БДІПЛ), що сприяє виконанню державами-учасницями їх міжнародних зобов'язань, надає експертну оцінку і практичну допомогу в утвердженні демократичних інститутів і прав людини задля зміцнення верховенства права, демократичного управління, розвитку громадянського суспільства. БДІПЛ підтримує місії ОБСЄ на місцях у контексті їх діяльності з людського виміру безпеки у такий спосіб: обмін досвідом, регіональна координація, сприяння запобіганню конфліктам за допомогою моніторингу виконання зобов'язань державами-учасницями.

А. Войціховський та інші дослідники відзначають, що наразі до актуальних і дієвих напрямів роботи цієї структури належать забезпечення свобод релігії, зібрань та асоціацій; запобігання катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання; гендерної рівності й недискримінації, розширення участі жінок і молоді в політиці й виборчих процесах, у секторі безпеки та оборони; інтеграція мігрантів, модернізація системи реєстрації населення, місій зі спостереження за виборами, дотримання прав на свободу пересування, вільного вибору місця проживання, заохочення поваги різноманіття і взаєморозуміння в школах і надання допомоги викладачам, які працюють у різних професіях, у розумінні та захисті прав людини, заохоченні суспільств, заснованих на повазі прав людини. Також вагомим є надання допомоги загалом ОБСЄ і БДІПЛ зокрема у розробці систем правосуддя, що гарантують повагу прав і свобод людини за принципами незалежності і справедливості, зміцнення гарантій справедливого судового розгляду, підтримка законодавчих і судових реформ, розвитку стійких правничих професій, правоохоронної системи тощо.[10]

Окрему наукову зацікавленість становлять Керівні принципи щодо захисту правозахисників, оприлюднені БДІПЛ ОБСЄ 2014 р. [11], прикметно, що цей документ відображає тривалий процес еволюції положень засадничих актів та актів органів ОБСЄ, враховуючи сучасні виклики і практичні здобутки у правозахисній сфері.

Інша важлива інституція – Верховний комісар у справах національних меншин (ВКНМ) – забезпечує запобігання і невідкладне реагування на конфлікти, пов'язані з національними меншинами, й такі, що потенційно можуть перерости в конфлікт у регіоні ОБСЄ. На наш погляд, доцільно підкреслити практичну орієнтованість численних рекомендацій, розроблених і прийнятих під егідою ВКНМ: Гаазьких рекомендацій щодо прав національних меншин на освіту (The Hague Recommendations regarding the Education Rights of National Minorities and Explanatory Note, 1996); Ословських рекомендацій щодо мовних прав національних меншин (The Oslo Recommendations Regarding the Linguistic Rights of National Minorities and Explanatory Note, 1998), Лундських рекомендацій про ефективну участь національних меншин у суспільно-політичному житті (The Lund Recommendations on the Effective Participation of National Minorities in Public Life and Explanatory Note, 1999), Рекомендаціях щодо використання мов меншин у радіомовленні (Guidelines on the Use of Minority Languages in the Broadcast Media, 2003), Рекомендаціях щодо поліцейської діяльності (Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies, 2006), Больцанських рекомендаціях про національні меншини у міждержавних відносинах (The Bolzano-Bozem Recommendations on National Minorities in Inter-State Relations, 2008), Люблянських рекомендаціях про інтеграцію різноманітних суспільств (Ljubljana Guidelines on Integration of Diverse Societies, 2012), Грацьких рекомендаціях про доступ меншин до правосуддя та захист вразливих груп (The Graz Recommendations on Access to Justice and National Minorities, 2017), Таллінських рекомендаціях про принципи рівного доступу національних меншин до медіа й цифрових технологій, захист від мови ворожнечі та дезінформації (The Tallin Guidelines on National Minorities and the Media in the Digital Age and Explanatory Note, 2019); рекомендаціях щодо участі національних меншин у соціально-економічному житті (Recommendations on the Effective Participation of National Minorities in Social and Economic Life, 2023).

Властиво, що плідною є спільна діяльність ОБСЄ та Ради Європи, Європейсько-го Союзу, у досліджуваному напрямі, т.ч. за участі Постійної ради ОБСЄ і Верховного комісара у справах національних меншин. Йдеться, зокрема, про Рішення № 637 «Розширення співпраці між Організацією з безпеки і співробітництва в Європі та Радою Європи» (2004), в якому визнавалася важливість багатогранної співпраці, об'єднуючи європейські країни на основі їх прихильності до демократії, верховенства права та поваги прав людини; заснування Координаційної групи задля забезпечення взаємодії РЄ і ОБСЄ у напрямках, визначених двома сторонами як пріоритетні (моніторинг за виборами, забезпечення прав національних меншин і т.д.). Інші яскраві приклади – збірка документів РЄ і ОБСЄ «Стандарти забезпечення прав національних меншин» (2007), де систематизовано відповідні стандарти обох міжнародних організацій, рекомендацій, спрямованих на вдосконалення національного законодавства їх держав-учасниць; спільний проєкт «Освіта для взаємної поваги і розуміння», спрямований на формування «good practice» з питань забезпечення прав людини і освіти в цій сфері (за участі РЄ, ОБСЄ, ЮНЕСКО).

Не менш значущими є результати роботи Парламентської Асамблеї ОБСЄ, що включає комітети з питань політики та безпеки; з демократії, прав людини і гуманітарних питань; з економічних питань, науки, технології і довкілля. Погоджуємось, що саме в умов криз, російсько-української війни вкрай важливий розвиток парламентської дипломатії [12], підтримка постраждалих, а також демократичних реформ, реформування національних правозахисних механізмів.

Як стверджують Т. Сироїд і Л. Фоміна, у рамках ОБСЄ визначено механізми контролю за дотриманням прав людини, що мають міжрегіональний характер, зважаючи на те, що членами цієї організації є як європейські держави, так і держави Центральної Азії і Північної Америки. Будь-яка з держав-учасниць може запросити інформацію в іншій з держав-учасниць інформацію про конкретні порушення прав людини, а також на її прохання можуть створювати комісії експертів

для розгляду визначених питань і можливого сприяння у вирішенні проблем з прав людини на її території. [13]

Формат правозахисної діяльності ОБСЄ враховує інтереси, права і свободи найбільш вразливих категорій, а саме національних меншин, жінок, молоді, мігрантів, засуджених, безпекові загрози, торгівлю людьми, забезпечення прав і свобод під час збройних конфліктів тощо. Власне існуючі механізми підтримання безпеки, захисту прав і свобод людини у діяльності ОБСЄ зводяться до: механізму людського виміру; механізму консультацій і співпраці; організація на добровільній основі відвідувань для усунення загроз у зв'язку з військовою діяльністю; механізм консультацій і співробітництва щодо надзвичайних ситуацій (Берлінський механізм); процедури мирного врегулювання міжнародних спорів (Валлеттський механізм, Конвенція про примирення та арбітраж у рамках ОБСЄ). Організація сприяє вирішенню конфліктів за допомогою миротворчих й інших місій, аналогічних форм діяльності на місцях, місій щодо встановлення фактів і місій доповідачів, особистих представників Діючого голови, спеціальних цільових груп. Передбачено надання експертної підтримки і консультацій (Постійна рада, ФСБ) тощо. [5-6, 13]

З початком російсько-української війни актуалізовано питання зміцнення співпраці України та ОБСЄ, у т.ч. сприяння останньої поверненню анексованого Криму, відновленню миру і безпеки, національного і міжнародного регіонального правопорядку. Згідно з Рішенням Постійної ради ОБСЄ № PC.DEC/1117 (21.03.2014), а також ратифікованим Меморандумом про взаєморозуміння між Урядом України та ОБСЄ про розміщення спеціальної моніторингової місії ОБСЄ запроваджено названу спеціальну Моніторингову місію ОБСЄ, мандатом якої передбачено збір інформації, звіт про ситуацію, встановлення фактів про конкретні події на місцях і т.д. У результаті були підготовлені щоденні й оперативні звіти про ситуацію, що підтвердили агресивне порушення з боку РФ суверенітету і територіальної цілісності України, окупацію частини території нашої держави, визначили події

щодо Криму як «силову анексію», масові порушення й обмеження прав і свобод людини.

Тобто, як вбачається, навряд чи можна стверджувати загалом про високу ефективність реалізації функцій і завдань ОБСЄ та її органів, недопущення реальних і потенційних конфліктів, територіальних, безпекових й інших міжнародних спорів, гарантування взаємовигідного міжнародного співробітництва на регіональному рівні, взаємодії держав-учасниць, мирного врегулювання спорів між ними. Усе це засвідчує певною мірою недієвість сформованих з 1975 року процедур, інструментарію забезпечення прав і свобод людини, миру і безпеки, явне і системне порушення стандартів ОБСЄ, міжнародних зобов'язань.

Отже, на часі перезавантаження організаційно-управлінської структури, функціональних і компенсійних характеристик органів і посадових осіб ОБСЄ, підвищення ефективності їх роботи, модернізація її природи і засад діяльності. Безумовно, значний позитивний досвід і результати набуто у різних сферах і напрямках міжнародної взаємодії у рамках ОБСЄ, а також у співпраці з іншими міжнародними міжурядовими і неурядовими організаціями, особливо правозахисного спрямування. Водночас, безпековий компонент потребує суттєвого перезавантаження, з огляду насамперед на агресію росії проти України, інші конфлікти міжнародного і неміжнародного характеру. Вони у будь-якому разі негативно впливають на систему забезпечення прав і свобод людини, реалізацію міжнародних зобов'язань у цій сфері. Наслідки такої агресії жахливі і невідворотні, причому мають транскордонний характер, а задля їх подолання вкрай важлива своєчасна координація правовідновлювальних та інших заходів, посилення відповідальності за невиконання чи неналежне виконання міжнародних зобов'язань у сфері захисту прав і свобод людини тощо.

На наше переконання, закономірним і невідкладним є суттєве реформування нормативно-правової та інституційної основ цієї міжнародної організації, її форм і методів роботи, інституту відповідальності ОБСЄ, її держав-учасниць, особливо у напрямі зміц-

нення демократії, міжнародного миру і безпеки, системи забезпечення прав і свобод людини, а також постконфліктного врегулювання і післявоєнного відновлення.

Література

1. Organization for Security and Cooperation in Europe. Helsinki Final Act. 1975. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf>; http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055
2. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-z-bezpeki-i-spirvobitnictva-v-yevropi>
3. Савчук К.О. Організація з безпеки і співробітництва в Європі. Юридична енциклопедія. Т. 4. К., 2002.
4. Камінська Н.В. та ін. Міжнародне право. Мультимедійний посібник /Національна академія внутрішніх справ. https://arm.navs.edu.ua/books/mg/presentation/tema_7/index.html
5. Енциклопедія міжнародного права : у 3 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко, В.Н. Денисов (співголови) та ін.; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2017-2019. Т.3. К., 2019. 992 с.
6. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини : навчальний посібник. Київ: ФОП Голембовська О.О. 168 с.
7. Organization of Security and Cooperation Europe. Helsinki Document 1992. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/7/c/39530.pdf>
8. Підсумковий документ Віденської зустрічі 1986 року представників держав-учасниць Наради з питань безпеки і співробітництва в Європі, що відбулася на основі положень Підсумкового акта, які відносяться до подальших кроків після наради. http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_113
9. Документ Копенгагенської наради Конференції щодо людського виміру НБСЄ. http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_082
10. Войціховський А.В. та ін. Права людини у міжнародному праві: підручник. Харків, 2021. 404 с.
11. Guidelines on the Protection of Human Rights Defenders : manual / handbook: OSCE Office for Democratic Institutions and

Human Rights. Warsaw, ODIHR OSCE, 2014. 152 p.

12. Камінська Н.В., Ковальов А.В. Парламентська дипломатія в європейському та азійському регіонах: міжнародно-правова основа та порівняльний аналіз. *ScienceRise: Juridical Science*. 2024, № 2(28). С. 55–60. DOI: 10.15587/2523-4153.2024.309060

13. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародне право прав людини: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 564 с.

14. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право : навч. посіб. Київ : КНТ, 2010. 280 с.

15. Скрипнюк О.В. Правова держава і верховенство права в умовах гібридної війни. *Держава і право*. 2022. № 97. С. 15–28.

16. Шпакович О.М. Вплив актів міжнародних організацій на внутрішні правові порядки держав-членів: теорія і практика: монографія. Київ, 2011. 457 с.

17. Жукорська Я. Кодифікація відповідальності міжнародних організацій. *Український часопис міжнародного права*. 2022. № 3. С. 92-95. <https://jusintergentes.com.ua/images/2022/3/Zhukorska.pdf>

EVOLUTION OF MECHANISMS FOR ENSURING HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS IN THE OSCE

The purpose of the article is to study the human rights nature of the OSCE and the relevant mechanisms for ensuring the protection of human rights and freedoms, to determine their effectiveness in modern conditions. Attention is drawn to the evolution of the principles of the organization and functioning of the OSCE from the time of the Helsinki Final Act (1975) to the present day, the dynamics of the international law-making process within the OSCE, the role and significance of its individual bodies. First of all, the unique, extensive organizational structure is emphasized, which includes: negotiation

and decision-making bodies, operational structures and institutions, bodies related to the activities of the OSCE. Given the subject of the study, the emphasis is placed on the specifics of the Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), the High Commissioner on National Minorities (HCNM), etc., which contribute to solving urgent problems of regulating, observing, protecting, safeguarding and restoring human rights and freedoms.

Among the relevant and effective areas of work of this structure, we can single out: ensuring freedoms of religion, assembly and association; preventing torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment; gender equality and non-discrimination, expanding the participation of women and youth in politics and electoral processes, in the security and defense sector; integration of migrants, modernization of election observation missions, observance of the rights to freedom of movement, free choice of residence, promotion of respect for diversity and mutual understanding among teachers, in understanding and protecting human rights, promotion of societies based on respect for human rights; strengthening guarantees of fair trial, support for legislative and judicial reforms, development of sustainable legal professions, etc.

It was noted that it is natural and urgent to significantly reform the regulatory, legal and institutional foundations of this international organization, its forms and methods of work, the institution of responsibility of the OSCE, its participating states, especially in the direction of strengthening democracy, international peace and security, the system of ensuring human rights and freedoms, as well as post-conflict settlement and post-war reconstruction.

Keywords: human rights, OSCE, international organization, institutional mechanism, Office for Democratic Institutions and Human Rights, international legal standards, protection, ensuring, security, freedom, peace, cooperation, human dimension